

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา MODEL OF BUDDHIST PROPAGATION BY OVERSEAS DHAMMADUTA BHIKKHUS IN THE UNITED STATES

พระครูสุธีกิตติบัณฑิต (กฤษฎา กิตติโสภณ), พระมหาไพฑูรย์ ปนตนนโท, พระครูสุตรัตนบัณฑิต
Phrakhru Suthikittibandit (Kritsada Kittisobhono), Phramaha Phaidun Pantanando, Phrakhru Suttaratbandit

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Corresponding Author E-mail: krisada.sae@mcu.ac.th

Received August 4, 2025

Revised August 27, 2025

Accepted August 31, 2025

บทคัดย่อ

งานวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา 2) เพื่อศึกษากระบวนการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา และ 3) เพื่อเสนอรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากพระธรรมทูตในประเทศสหรัฐอเมริกา โดยการสุ่มแบบเจาะจง (Purposive Selection) ตามลักษณะการเป็นตัวแทนของกลุ่มที่เหมาะสม จำนวน 18 รูป หรือคน โดยวิเคราะห์ข้อมูลด้วยเทคนิคการวิเคราะห์เนื้อหาประกอบบริบท

ผลการวิจัยว่า 1. สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกามีจุดแข็งที่โดดเด่นคือความพร้อมของพระธรรมทูตในด้านภาษาอังกฤษและความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงระบบบริหารจัดการวัดที่มีประสิทธิภาพ อย่างไรก็ตาม ยังพบจุดอ่อนที่สำคัญคือการขาดแคลนพระธรรมทูตและข้อจำกัดด้านงบประมาณ แม้จะมีโอกาสจากการที่สังคมอเมริกันเปิดกว้างทางศาสนามากขึ้น 2. กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ดำเนินการตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างครบถ้วน โดยเริ่มจากการวางแผนที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรการบริหารจัดการทรัพยากร การลงมือปฏิบัติผ่านกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลาย การตรวจสอบประเมินผลอย่างเป็นระบบ และการปรับปรุงพัฒนาอย่างต่อเนื่อง 3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการสื่อสารครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ 1) ผู้ส่งสาร 2) สาร 3) ช่องทางการสื่อสาร และ 4) ผู้รับสาร โดยมีการปรับให้เหมาะสมกับบริบทสังคมอเมริกัน ทั้งการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ การบูรณาการหลักธรรมกับศาสตร์สมัยใหม่ และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับชุมชนท้องถิ่น

คำสำคัญ: รูปแบบ, การเผยแผ่พระพุทธศาสนา, พระธรรมทูตสายต่างประเทศ

Abstract

This research aimed (1) to examine the general conditions of Buddhist propagation conducted by overseas Dhammaduta Bhikkhus in the United States, (2) to analyze the processes of Buddhist propagation employed by overseas Dhammaduta Bhikkhus in the United States, and (3) to propose a Buddhist propagation model suitable for the American context.

This study employed a qualitative research approach, using in-depth interviews as the primary data collection method. The participants consisted of 18 overseas Dhammaduta Bhikkhus and lay practitioners actively serving in the United States, selected through purposive sampling based on their representativeness. Data were analyzed using contextual content analysis.

The findings revealed that (1) the general conditions of Buddhist propagation by overseas Dhammaduta Bhikkhus in the United States showed notable strengths, particularly in the Bhikkhus' English language proficiency, understanding of local culture, and effective temple management systems. However, key weaknesses were identified, including a shortage of Dhammaduta Bhikkhus and budgetary constraints, despite opportunities arising from increasing religious openness in American society. (2) The process of Buddhist propagation was conducted in accordance with the PDCA (Plan–Do–Check–Act) quality cycle, beginning with planning focused on personnel development and resource management, followed by implementation through diverse learning activities, systematic evaluation, and continuous improvement. (3) The proposed Buddhist propagation model emphasized the four core components of communication: sender, message, communication channels, and receiver, all of which were adapted to the American social context. This adaptation involved the use of digital media and modern technologies, the integration of Buddhist principles with contemporary sciences, and the establishment of collaborative networks with local communities.

Keywords: Model, Buddhist Propagation, Overseas Dhammaduta Bhikkhus

บทนำ

การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมตะวันตก เช่น รัฐแคลิฟอร์เนียต้องเผชิญกับความท้าทายในการปรับตัวให้เข้ากับวัฒนธรรมท้องถิ่น โดยยังคงรักษาแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาไว้ (McMahan, 2008) การเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จช่วยให้พระธรรมทูตสามารถปรับกลยุทธ์การเผยแผ่ให้เหมาะสมกับบริบททางสังคมและวัฒนธรรมของรัฐแคลิฟอร์เนียได้ดียิ่งขึ้น ความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาขึ้นอยู่กับความสามารถในการสื่อสารหลักธรรมให้เข้าใจง่ายและน่าสนใจ (Bodhi, 2016) การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จจะช่วยให้พระธรรมทูตสามารถพัฒนาทักษะการสื่อสารให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการอธิบายแนวคิดทางพุทธศาสนาที่อาจซับซ้อนให้เข้าใจง่ายสำหรับผู้ที่มีพื้นฐานทางวัฒนธรรมแตกต่างกัน

รัฐแคลิฟอร์เนียมีประชากรที่หลากหลายทั้งในแง่ของเชื้อชาติ วัฒนธรรม และความเชื่อ (Mol, 1979) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จจะช่วยให้พระธรรมทูตสามารถปรับวิธีการเผยแผ่ให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายที่แตกต่างกันได้ ไม่ว่าจะเป็นชาวอเมริกันพื้นเมือง ผู้อพยพชาวเอเชีย หรือผู้ที่สนใจในการปฏิบัติสมาธิและการพัฒนาจิตใจ ในยุคที่เทคโนโลยีดิจิทัลมีบทบาทสำคัญในชีวิตประจำวัน การเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องปรับตัวให้ทันกับการเปลี่ยนแปลงนี้ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จจะช่วยให้เข้าใจวิธีการใช้เทคโนโลยีในการเผยแผ่ศาสนาอย่างมีประสิทธิภาพ เช่น การใช้สื่อสังคมออนไลน์ การสร้างแอปพลิเคชันสำหรับการปฏิบัติธรรม หรือการจัดการเรียนการสอนออนไลน์ การเผยแผ่พระพุทธศาสนาในรัฐแคลิฟอร์เนียไม่เพียงแต่เป็นการนำเสนอหลักธรรมเท่านั้น แต่ยังเป็นการสร้างสะพานเชื่อมระหว่างวัฒนธรรมตะวันออกและตะวันตก ปัจจัยที่

ส่งผลต่อความสำเร็จจะช่วยส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมความเข้าใจซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่การอยู่ร่วมกันอย่างสันติในสังคมพหุวัฒนธรรม

ในขณะที่มีการปรับตัวให้เข้ากับบริบทของสังคมอเมริกัน การรักษาแก่นแท้และหลักการสำคัญของพระพุทธศาสนาเป็นสิ่งจำเป็น การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จจะช่วยให้เข้าใจว่าจะสามารถรักษาสอดคล้องระหว่างการปรับตัวและการคงไว้ซึ่งแก่นแท้ของพระพุทธศาสนาได้อย่างไรความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาไม่ได้วัดเพียงจำนวนผู้นับถือเท่านั้น แต่ยังรวมถึงการสร้างชุมชนพุทธศาสนิกชนที่เข้มแข็ง มีส่วนร่วมในสังคม การเข้าใจปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จจะช่วยให้ในการวางแผนดำเนินการเพื่อพัฒนาชุมชนพุทธศาสนิกชนในรัฐแคลิฟอร์เนียให้มีความเข้มแข็งและยั่งยืน ในสังคมที่มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและมีความเครียดสูง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาสามารถตอบสนองต่อความต้องการทางจิตวิญญาณของผู้คนได้ การศึกษาปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จจะช่วยให้เข้าใจว่าจะสามารถนำเสนอหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในฐานะเครื่องมือในการจัดการกับความท้าทายในชีวิตประจำวันและการพัฒนาคุณภาพชีวิตได้อย่างไร

จากความสำคัญดังกล่าว การศึกษาวิจัยเรื่อง “รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา” จึงมีความจำเป็นอย่างยิ่งในการพัฒนาองค์ความรู้และแนวทางปฏิบัติสำหรับการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในบริบทของสังคมอเมริกันร่วมสมัย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา
2. เพื่อศึกษากระบวนการในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา
3. เพื่อศึกษารูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกา

วิธีดำเนินการวิจัย

1. รูปแบบการวิจัย

การศึกษานี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมุ่งเน้นการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงลึกผ่านการสัมภาษณ์

2. ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญประกอบด้วยบุคคลจำนวน 18 รูป ซึ่งมาจากการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Selection) ซึ่งเป็นกลุ่มพระสงฆ์และพระธรรมทูต

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือหลักคือแบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (Structured Interview) ประกอบด้วยคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions)

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือวิจัยผ่านกระบวนการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญจำนวน 5 ท่าน เพื่อหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) ผลการตรวจสอบพบว่าดัชนีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหาทั้งฉบับ (S-CVI) และรายข้อ (I-CVI) มีค่าเท่ากับ 1.00

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) รวบรวมโดยผู้วิจัยเอง ผ่านการศึกษาคัมภีร์พระไตรปิฎกและเอกสารทางวิชาการ ควบคู่กับการสัมภาษณ์เชิงลึกภาคสนาม

ข้อมูลทุติยภูมิ (Secondary Data) รวบรวมจากการศึกษาเอกสาร (Documentary Research) ซึ่งครอบคลุมหนังสือ ตำรา บทความ ข้อมูลจากเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ข้อมูลที่ได้จากทั้งการวิจัยเชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก จะถูกนำมาวิเคราะห์โดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

ผลการวิจัย

1. จุดแข็งที่โดดเด่นคือความพร้อมของพระธรรมทูตในด้านภาษาอังกฤษและความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงความสามารถในการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับบริบทสังคมอเมริกัน นอกจากนี้วัดยังมีระบบบริหารจัดการงบประมาณที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และได้รับการสนับสนุนจากศาสนิกชนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีทำเลที่ตั้งเหมาะสม มีอาคารสถานที่สวยงามเป็นระเบียบ พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ที่ทันสมัยครบครัน ในขณะเดียวกันก็พบจุดอ่อนสำคัญคือการขาดแคลนพระธรรมทูตที่มีความพร้อม ขาดจำกัดด้านงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ รวมถึงพื้นที่จำกัดไม่เพียงพอต่อการรองรับผู้มาร่วมกิจกรรมโดยเฉพาะในวันสำคัญทางศาสนา การศึกษายังพบโอกาสที่สำคัญจากการที่สังคมอเมริกันเปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายทางศาสนา โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่สนใจการปฏิบัติธรรม รวมถึงการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ช่วยให้การเผยแผ่ธรรมะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวางมากขึ้น

2. กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตได้ดำเนินการตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างครบถ้วนทั้ง 4 ด้าน เริ่มจากการวางแผนที่มุ่งเน้นการพัฒนาศักยภาพผ่านการคัดเลือก ฝึกอบรม และพัฒนาศักยภาพพระธรรมทูต ควบคู่กับการวางแผนด้านงบประมาณที่เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส รวมถึงการวางแผนด้านกิจกรรม การสื่อสารประชาสัมพันธ์ และการประเมินผล ในส่วนของการลงมือปฏิบัติได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้และปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายในการเผยแผ่หลักธรรม บริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรและชุมชนท้องถิ่น สำหรับการตรวจสอบได้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ตรวจสอบการบริหารจัดการทรัพยากร คุณภาพการให้บริการ และการดำเนินงานตามแผน นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการสอนธรรมะ การพัฒนาระบบบริหารจัดการ การยกระดับคุณภาพการให้บริการ และการพัฒนาความร่วมมือกับชุมชน

3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบสื่อสารครบทั้ง 4 ด้าน โดยด้านผู้ส่งสารคือพระธรรมทูตต้องมีความพร้อมทั้งด้านความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น ความสามารถในการประยุกต์หลักธรรม มีบุคลิกที่น่าเคารพศรัทธา มีทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้านสารหรือเนื้อหาธรรมะได้รับการปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เชื่อมโยงกับวิทยาการสมัยใหม่ นำเสนอในรูปแบบที่หลากหลาย เน้นการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และยังคงรักษาความถูกต้องของหลักธรรม ด้านช่องทางการสื่อสารมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่วัด การใช้สื่อดิจิทัลและสังคมออนไลน์ การจัดกิจกรรมเชิงรุกในชุมชน การผลิตและเผยแพร่สื่อการสอน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือสำหรับด้านผู้รับสารได้มีการรองรับความต้องการที่หลากหลาย ทำความเข้าใจพื้นฐานทางวัฒนธรรม พัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และส่งเสริมการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิต

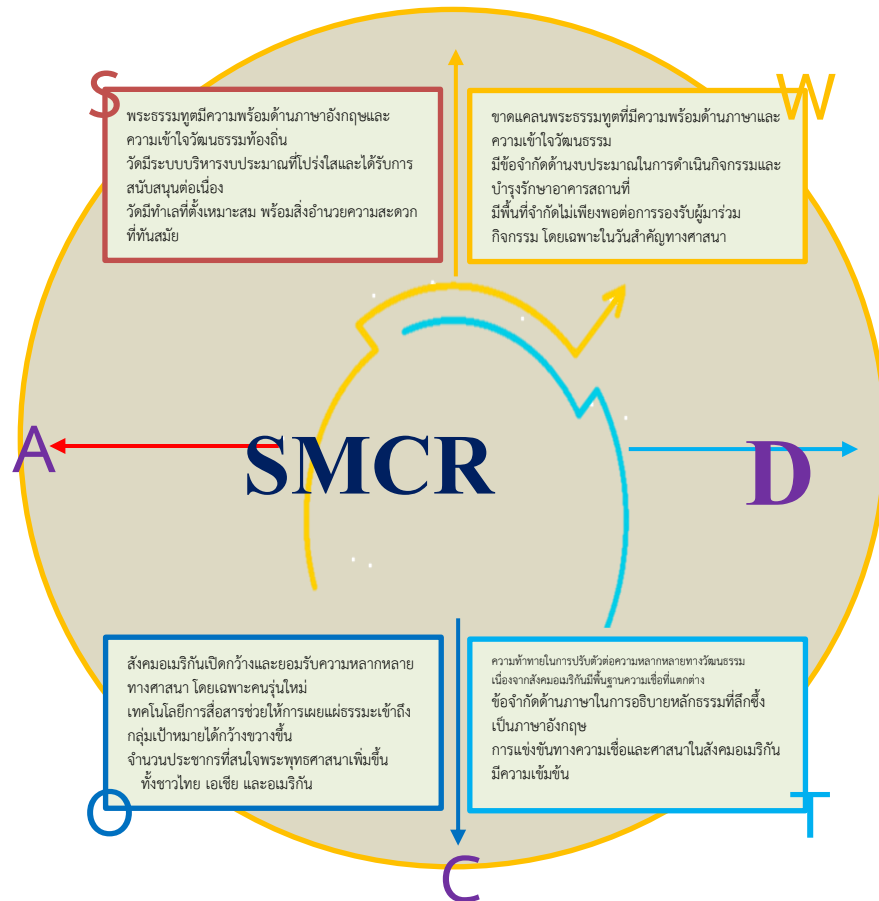
อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า สภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตสายต่างประเทศ สหรัฐอเมริกามีจุดแข็งที่โดดเด่นในด้านความพร้อมของพระธรรมทูต โดยเฉพาะความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และการบริหารจัดการวัดที่มีประสิทธิภาพ ทั้งนี้เป็นผลมาจากการที่พระธรรมทูตได้รับการคัดเลือกและฝึกอบรมอย่างเข้มข้น ตามที่ปรากฏในงานวิจัยของพระครูธรรมธรวรเดช อคฺคเตโช (2566) ที่พบว่า รูปแบบการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศเน้นการคัดกรองบุคคลที่มีคุณสมบัติทั้งด้านความรู้และความสามารถ โดยเฉพาะการเผยแผ่ในอเมริกาและยุโรปที่กำลังได้รับความสนใจจากชาวต่างประเทศ ผลการวิจัยนี้ยังสอดคล้องกับงานของ Thomas A. Tweed (2000) ที่ศึกษาพัฒนาการของการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมอเมริกกับพระพุทธศาสนา ซึ่งพบว่าในระยะแรกชาวอเมริกันมีทัศนคติที่ลังเลต่อพระพุทธศาสนา แต่เมื่อมีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้มากขึ้น ก็เกิดการยอมรับและสนใจศึกษาพุทธปรัชญาอย่างจริงจัง

2. กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตได้ดำเนินการตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างครบถ้วน โดยเริ่มจากการวางแผนที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรผ่านการคัดเลือก ฝึกอบรม และพัฒนาศักยภาพพระธรรมทูต ควบคู่กับการวางแผนด้านงบประมาณและกิจกรรม เพราะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในต่างประเทศต้องอาศัยการบริหารจัดการที่เป็นระบบและมีประสิทธิภาพ ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Charles S. Prebish (1995) ในหนังสือ *Luminous Passage: The Practice and Study of Buddhism in America* ที่ประเมินพัฒนาการและความสำเร็จของการศึกษาพระพุทธศาสนาในระดับอุดมศึกษาของสหรัฐฯ โดยพบว่าสถาบันการศึกษาชั้นนำได้พัฒนาองค์ความรู้และบูรณาการพุทธธรรมเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่อย่างเป็นระบบ นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูธรรมธรวรเดช อคฺคเตโช (2566) พบว่าการพัฒนาพระธรรมทูตต้องดำเนินการอย่างเป็นระบบ ทั้งภาคทฤษฎีและภาคปฏิบัติ เพื่อให้สามารถเป็นตัวแทนในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้อย่างมีประสิทธิภาพ กระบวนการดังกล่าวยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Thomas A. Tweed (2000) ที่ศึกษาการปฏิสัมพันธ์ระหว่างสังคมอเมริกกับพระพุทธศาสนา ซึ่งพบว่าการเผยแผ่พระพุทธศาสนาต้องอาศัยการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการปรับตัวอย่างเป็นระบบ

3. รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการสื่อสารครบทั้ง 4 ด้าน ได้แก่ ผู้ส่งสาร สาร ช่องทางการสื่อสาร และผู้รับสาร โดยมีการปรับให้เหมาะสมกับบริบทสังคมอเมริกัน ที่เป็นอย่างนั้นเพราะการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมตะวันตกจำเป็นต้องคำนึงถึงความแตกต่างทางวัฒนธรรมและความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย ผลการวิจัยนี้สอดคล้องกับงานของ Charles S. Prebish และ Kenneth K. Tanaka (1995) ในหนังสือ *The Faces of Buddhism in America* ที่คาดการณ์ว่าพุทธศาสนาในอเมริกาจะมีความหลากหลายมากขึ้นทั้งในด้านรูปแบบการปฏิบัติ องค์กรนิกาย และกลุ่มชาติพันธุ์ของผู้นับถือ โดยจะมีการผสมผสานเข้ากับอัตลักษณ์ทางจิตวิญญาณของคนอเมริกันอย่างกลมกลืน

องค์ความรู้ใหม่

ภาพที่ 1 องค์ความรู้จากการวิจัย
ที่มา: จากการสังเคราะห์ของคณะผู้วิจัย

จากแผนภาพที่ 1 พบว่า การศึกษาสภาพทั่วไปในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตในสหรัฐอเมริกาได้ดำเนินการผ่านการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 18 รูป/คน จาก 4 กลุ่มหลัก ประกอบด้วยพระธรรมทูต ผู้บริหารคณะสงฆ์ ผู้เชี่ยวชาญ และนักวิชาการ ผลการศึกษาพบทั้งจุดแข็งและจุดอ่อนที่สำคัญในการดำเนินงาน โดยจุดแข็งที่โดดเด่นคือความพร้อมของพระธรรมทูตในด้านภาษาอังกฤษและความเข้าใจวัฒนธรรมท้องถิ่น รวมถึงความสามารถในการประยุกต์หลักธรรมให้เข้ากับบริบทสังคมอเมริกัน นอกจากนี้วัดยังมีระบบบริหารจัดการงบประมาณที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ และได้รับการสนับสนุนจากศาสนิกชนอย่างต่อเนื่อง อีกทั้งยังมีทำเลที่ตั้งเหมาะสม มีอาคารสถานที่สวยงามเป็นระเบียบ พร้อมสิ่งอำนวยความสะดวกและอุปกรณ์ที่ทันสมัยครบครัน ในขณะเดียวกันก็พบจุดอ่อนสำคัญคือการขาดแคลนพระธรรมทูตที่มีความพร้อม ข้อจำกัดด้านงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมและบำรุงรักษาอาคารสถานที่ รวมถึงพื้นที่จำกัดไม่เพียงพอต่อการรองรับผู้มาร่วมกิจกรรมโดยเฉพาะในวันสำคัญทางศาสนา การศึกษายังพบโอกาสที่สำคัญจากการที่สังคมอเมริกันเปิดกว้างและยอมรับความหลากหลายทางศาสนา โดยเฉพาะในกลุ่มคนรุ่นใหม่ ที่สนใจการปฏิบัติธรรม รวมถึงการพัฒนาของเทคโนโลยีการสื่อสารที่ช่วยให้การเผยแผ่ธรรมะเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายได้กว้างขวางมากขึ้น

กระบวนการเผยแผ่พระพุทธศาสนาของพระธรรมทูตได้ดำเนินการตามวงจรคุณภาพ PDCA อย่างครบถ้วนทั้ง 4 ด้าน เริ่มจากการวางแผนที่มุ่งเน้นการพัฒนาบุคลากรผ่านการคัดเลือก ฝึกอบรม และพัฒนา

ศักยภาพพระธรรมทูต ควบคู่กับการวางแผนด้านงบประมาณที่เน้นการบริหารจัดการทรัพยากรอย่างมีประสิทธิภาพและโปร่งใส รวมถึงการวางแผนด้านกิจกรรม การสื่อสารประชาสัมพันธ์ และการประเมินผล ในส่วนของการลงมือทำได้จัดกิจกรรมการเรียนรู้และปฏิบัติธรรมที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย พัฒนาสภาพแวดล้อมให้เอื้อต่อการศึกษาและปฏิบัติธรรม ใช้สื่อและเทคโนโลยีที่หลากหลายในการเผยแผ่หลักธรรม บริหารจัดการทรัพยากรและงบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ และสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับองค์กรและชุมชนท้องถิ่น สำหรับการตรวจสอบได้มีการประเมินผลสัมฤทธิ์การเรียนรู้และความพึงพอใจของผู้เข้าร่วมกิจกรรม ตรวจสอบการบริหารจัดการทรัพยากร คุณภาพการให้บริการ และการดำเนินงานตามแผน นำไปสู่การปรับปรุงแก้ไขทั้งด้านเนื้อหาและวิธีการสอนธรรมะ การพัฒนาระบบบริหารจัดการ การยกระดับคุณภาพการให้บริการ และการพัฒนาความร่วมมือกับชุมชน

รูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาได้ให้ความสำคัญกับองค์ประกอบการสื่อสารครบทั้ง 4 ด้าน โดยด้านผู้ส่งสารคือพระธรรมทูตต้องมีความพร้อมทั้งด้านความรู้ความสามารถในการใช้ภาษาอังกฤษ ความเข้าใจในวัฒนธรรมท้องถิ่น และความสามารถในการประยุกต์หลักธรรม มีบุคลิกที่น่าเคารพศรัทธา และมีทักษะการใช้เทคโนโลยีสมัยใหม่ ด้านสารหรือเนื้อหาธรรมะได้รับการปรับให้เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย เชื่อมโยงกับวิทยาการสมัยใหม่ นำเสนอในรูปแบบที่หลากหลาย เน้นการประยุกต์ใช้ในชีวิตจริง และยังคงรักษาความถูกต้องของหลักธรรม ด้านช่องทางการสื่อสารมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่วัด การใช้สื่อดิจิทัลและสังคมออนไลน์ การจัดกิจกรรมเชิงรุกในชุมชน การผลิตและเผยแพร่สื่อการสอน และการสร้างเครือข่ายความร่วมมือสำหรับด้านผู้รับสารได้มีการรองรับความต้องการที่หลากหลาย ทำความเข้าใจพื้นฐานทางวัฒนธรรม พัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง สร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ และส่งเสริมการนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิต

สรุปและข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

๑. มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรกำหนดนโยบายเชิงรุกในการพัฒนาศักยภาพพระธรรมทูตสายต่างประเทศ โดยจัดตั้งศูนย์พัฒนาพระธรรมทูตแบบครบวงจรที่มุ่งเน้นการเสริมสร้างทักษะด้านภาษา เทคโนโลยี และการบริหารจัดการสมัยใหม่ ควบคู่กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือกับสถาบันการศึกษาและองค์กรพุทธศาสนาระดับนานาชาติ

๒. มหาเถรสมาคมและสำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติควรมีการจัดสรรงบประมาณสนับสนุนการดำเนินงานของวัดไทยในต่างประเทศอย่างเพียงพอและต่อเนื่อง รวมถึงการพัฒนาระบบการติดตามประเมินผลที่มีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

๑. พระธรรมทูตและวัดไทยในสหรัฐอเมริกาควรพัฒนารูปแบบการเผยแผ่ธรรมะให้ทันสมัยและตอบสนองความต้องการของกลุ่มเป้าหมายที่หลากหลาย โดยเน้นการใช้สื่อดิจิทัลและเทคโนโลยีสมัยใหม่ในการเข้าถึงคนรุ่นใหม่

๒. พระธรรมทูตและวัดไทยควรพัฒนาระบบการบริหารจัดการวัดให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น โดยนำเทคโนโลยีมาช่วยในการจัดการข้อมูล การประชาสัมพันธ์ และการสื่อสารกับศาสนิกชน

๓. ควรมีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่บูรณาการหลักธรรมเข้ากับศาสตร์สมัยใหม่ และสร้างชุมชนแห่งการเรียนรู้ที่เข้มแข็ง เพื่อส่งเสริมให้ผู้รับสารสามารถนำหลักธรรมไปประยุกต์ใช้ในชีวิตได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยครั้งต่อไป

ควรมีการศึกษาวิจัยเพิ่มเติมในประเด็นต่อไปนี้ ได้แก่ การศึกษาผลกระทบของการเปลี่ยนแปลงทางสังคมและเทคโนโลยีต่อการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในสังคมตะวันตก การพัฒนาตัวชี้วัดความสำเร็จในการเผยแผ่พระพุทธศาสนาที่เหมาะสมกับบริบทสังคมอเมริกัน และการศึกษาเปรียบเทียบรูปแบบการเผยแผ่พระพุทธศาสนาในประเทศตะวันตกต่าง ๆ เพื่อค้นหาแนวปฏิบัติที่ดีและปัจจัยแห่งความสำเร็จที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนางานพระธรรมทูตต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- Bodhi, B. (2016). The Buddha's teachings on social and communal harmony: An anthology of discourses from the Pali Canon. Boston, MA: Wisdom Publications.
- McMahan, D. L. (2008). The making of Buddhist modernism. Oxford, UK: Oxford University Press.
- Mol, H. (1979). The origin and function of religion: A critique of, and alternative to, Durkheim's interpretation of the religion of Australian Aborigines. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 18(4), 379-389.
- Prebish, C. S. (1999). *Luminous passage: The practice and study of Buddhism in America*. Berkeley: University of California Press.
- Tweed, T. A. (2000). *The American encounter with Buddhism, 1844-1912: Victorian culture and the limits of dissent*. Bloomington: University of North Carolina Press.
- พระครูธรรมธรวรเดชา อคฺคเตโช (พรหมเสนา). (2566). รูปแบบโครงการอบรมพระธรรมทูตสายต่างประเทศ รุ่นที่ 26 วิทยาลัยพระธรรมทูต กับยุทธศาสตร์ป้องกันการแพร่เชื้อไวรัสโคโรนาสายพันธุ์ใหม่ (โควิด-19). *วารสารมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย*, 10(2), 46-66.